

*Ю. Є. Ходико,
аспірант кафедри цивільного права №1
Національної юридичної академії України
імені Ярослава Мудрого*

Проблема визначення предмета та об'єкта договору

В теорії цивільного права питання щодо предмета договору є одним із найбільш спірних. Як предмет договірної зобов'язання за різними точками зору розглядають: 1) дії, які повинні бути здійснені на підставі відповідного зобов'язання; 2) особистість боржника; 3) його волю чи майно, або 4) об'єкт, який повинен бути наданий в силу зобов'язання. В чинному Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) предмет договору визначається лише в аспекті - договір як юридичний факт (ч. 1 ст. 638).

У більшості випадків предмет договору пов'язується з тим, заради чого укладається договір. Аналіз норм ЦК України дає підстави стверджувати, що предмет договору визначається тільки щодо окремих видів договорів (наприклад, у ст. 717 ЦК України, яка так і називається «предмет договору дарування» визначає, що дарунком можуть бути рухомі речі, гроші, цінні папери, нерухоме майно. Так, у договорі управління майном в якості предмета можуть бути підприємство як єдиний майновий комплекс, нерухома річ, цінні папери, майнові права та інше майно (ст.1030 ЦК України) та ін.). Таким чином, ЦК України ототожнює предмет договору з об'єктом цивільних прав.

Якщо розглянемо, наприклад, договір підряду (ч.2 ст. 837 ЦК України) притримуючись позиції закладеної у ЦК України, то предметом договору підряду буде відповідний результат робіт (об'єкт цивільних прав), який підрядник повинен передати замовнику. В даному разі якщо дії не визнати предметом договору, то втрачається і його сутність як такого. Якщо ми уявимо таку ситуацію, що є безіменний договір, де визначений предмет є будинок, то в даному разі постає питання, як відмежувати, наприклад договір купівлі-продажу від дарування або управління майном, не вказавши відповідні дії які повинен виконати боржник. Тому, дії які повинен здійснити боржник

навіть за тим же договором підряду виконують ідентифікуючу функцію, надають можливість відмежувати один договір від іншого, виявити його характерні ознаки. Саме через окреслення моделі поведінки (дій) сторін за договором, можна визначити мету договору за для якої він укладався, а головне його сутність (тип та вид) зобов'язання, що породжується укладеним договором. Вирізнення типу та виду договору, дає можливість визначити норми законодавства за якими буде здійснюватися регулювання (наприклад, норми ЦК України про підряд або ж купівлі-продажу), що має дуже велике практичне значення, особливо коли виникають спори між сторонами.

Хоча і ЦК України в усіх видах поіменованих договорів визначає предмет як об'єкт цивільних прав, але в статті 539 ЦК предмет альтернативного зобов'язання розглядається як *одна з двох або кількох дій*, що має право вчинити боржник, якщо інше не встановлено договором або законом. Тобто, в даному разі *предмет складає не об'єкт цивільних прав, а зміст договірною правовідношення.*

Якщо ж предмет договору розглядати з позиції лише дій боржника, то предметом, наприклад, договору з управління майном будуть дії управителя пов'язанні зі здійснення управління, але не зрозуміло чим, оскільки не визначено об'єкт самого управління, а як наслідок і сам предмет договору.

На основі здійсненого аналізу можна зробити висновок про те, що *предметом будь-якого договірною правовідношення є певне матеріальне або нематеріальне благо (об'єкт цивільних прав) та ті дії особи (зміст договірною правовідношення) які повинні бути здійснені ним відносно вказаного об'єкта.* Відповідно до вказаної тези, об'єкт слід розглядати як складову частину предмета відповідного договірною правовідношення.